

МОЖЛИВОСТІ ТА ВИМОГИ НАУКОВОГО ПРОРИВУ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Володимир Шедяков,
доктор соціологічних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту європейських досліджень НАН України

У статті йдеться про шляхи підвищення ролі наукової творчості як чинника соціального розвитку.

Ключові слова: дослідження, наукова творчість, дослідницька праця, відчуження, управління.

The article considers the ways of organizational culture rising in the sphere of scientific creative work as a social development factor.

Keywords: investigation, scientific creative work, research work, management.

За даними Інституту економічного прогнозування НАНУ в Україні, підприємства третього, зовсім не передового технологічного устрою, виробляють близько 60% загального обсягу промислової продукції, а їх частка в інвестиціях – 75%. Підприємства вищого технологічного устрою виробляють менш як 40% продукції, а їх частка в інвестиціях – близько 20%. Водночас п'ятий технологічний устрій (пов'язаний, зокрема, з розвитком мікроелектроніки, інформаційних технологій) охоплює лише приблизно 5%. Тобто структура інвестицій не тільки не сприяла прогресивним економічним зрушенням, а, навпаки, погіршувала структуру економіки, забезпечуючи переваги для розвитку нижчих технологічних устроїв [1]. При цьому, згідно з аналізом, наведеним у відомій доповіді Г. Малінецького, саме підготовка національних економічних комплексів до входження в шостий технологічний устрій сьогодні – суть і змін їх конкурентоспроможності, і роботи впливів в інформаційно-культурній сфері [2, а також 3-8].

У такій ситуації концепція «рефлексивної модернізації» передбачає, що модернізація стає «рефлексивною», коли руйнуються базові принципи модерну, реалізуються «структурні цілі змін», непідвладні контролю і прогнозу. Ці трансформації відбуваються під впливом таких чинників, як переорієнтація з матеріальних цінностей на постматеріальні, формування «суспільства знання», децентралізація влади й управління [9-11].

Безперечною умовою перетворення науки на впливовий чинник розвитку економіки та суспільства в цих умовах є створення повноцінної інноваційної структури та адекватне використання інформаційних потоків, забезпечення при цьому випереджаючого засвоєння дійсності теорією. Як відомо, Україні потрібна системна всебічна модернізація та прагматичний захист стратегічних інтересів, зокрема – через створення інноваційних кластерів у сфері високих технологій та потужної підтримки перспективних національних проектів. За наявності міцних та легкодоступних масивів інформації різко зростає цінність методології відбору потрібного та здібностей до творчості.

Наука створює додаткові можливості рефлексивної модернізації країн пострадянського транзиту: новітність соціально-економічного устрою полягає в тому, що він часто ґрунтується на продуктивності розумової праці, на знаннях, що втілені у новітніх технологіях. Американський аналітик Д. Сакс ще кілька років тому в журналі *The Economist* відзначав, що карту світу треба розмежовувати за ознакою не ідеології, а технологічного розвитку. І нинішня могутність країн (насамперед, США) пов'язана не

стільки з ослабленням конкурентів (розпадом комуністичної системи, кризовими явищами в японській економіці), скільки з поширенням американської культури і цінностей, а також виробництва і розповсюдження нових інформаційних і комунікаційних технологій [12].

Умови історичного виклику інноваційного типу соціально-економічного розвитку передбачають відповідь у вигляді постійного оновлення знань, регулярної праці в цьому напрямку. Коли середовище та технології змінюються кардинально і стрімко, то отриманого в школі та вищому навчальному закладі «запасу міцності» вже не достатньо. Необхідною стає система безперервного навчання. І соціально-економічні, і техніко-технологічні умови постійно трансформуються та, відповідно, перестають бути опорою здійсненню вибору. Відтак зростає роль праці як з вироблення нових підходів, знань, цінностей, так і з розповсюдження їх. Водночас керування творчою працею має власний діапазон ресурсів.

Отже, *метою статті* є розгляд механізмів та меж ефективних управлінських впливів на наукову творчість.

Мотиви наукової творчості багато в чому відрізняються, а тому передбачають і відповідні зміни в управлінні спеціалістами зі сфери research & development (досліджень та розвитку) [13-17]. Разом з тим, як і раніше важливим мотиватором залишається збереження умов, пов'язаних з відкриттям для співробітників особисто значущої перспективи, підняттям своєї конкурентоспроможності, зміцненням зв'язку між долею структури і співробітника, врахуванням психологічної компліментарності і т. д. Спроби ж надмірної абсолютизації праці як простого витрачання мускульної енергії, виконавської діяльності – залишки підходів модерну, рудименти часів до науково-технічної революції. Відтак ігнорування цих трансформацій та орієнтації на модель «людини економічної» зі зведенням інструментарію управління науковою творчістю до економічної організації трудових відносин може нести загрозу посилення тенденцій дезінтеграції суспільства та протистояння соціальних груп. І навпаки, використання в практиці управління потенціалу соціокультурної організації дозволяє активніше застосовувати наявні резерви розвитку наукової творчості. З розвитком техніки, технології збільшуються й вимоги до людини, її освіти, професійної підготовки, майстерності, умотивованості. Зростання важливості інтелектуальної праці сприяє збільшенню елементів творчості. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій створює специфіку наявних складових інноваційного типу розвитку.

Визначити вектор розвитку – це в першу чергу встановити спрямованість трансформацій та «спускові гачки» бажаних процесів, створити сприятливе для змін соціальне середовище. Тому, природно, стратегії інноваційного розвитку та формування інформаційного суспільства – дві підстави для того, аби країна зайняла гідні позиції під час переходу до шостого технологічного устрою.

Також важливим для підйому суспільства, з одного боку, є розширення доступу творців до керування ресурсною базою, з іншого – підняття загального рівня добробуту народу. Отже, для підвищення організаційної культури науково-дослідної діяльності слід розуміти, що всебічність творчого розвитку – не оволодіння всіма видами праці, а засвоєння всіх сторін діяльності. Позитивне значення «звільнення праці» полягає в збігу якостей індивіда як суб'єкта праці та історії; гармонія його – не сума знань про все, а пошук істини, відтворення в собі ідеалу, тотожності з природою, самим собою.

Творчість має потенціал подолання антагонізму людської суті та існування. Наукова творчість заперечує примус. Людям необхідно поважати в собі особистість. Їм важливо усвідомлювати, що вони не просто виконують зовнішні вимоги, а втілюють власну волю. Прагнення досягнень (аж до подвигу) наявні в архетипі кожного – потрібно створити умови й обставини розкриття бажаних рис особистості, стимулювати вдосконалення трудових відносин наукової творчості.

Як відомо, наука – це створення нового. Спадкоємність – у зміні, в розвитку того, що вже є. Невід’ємна риса науковця – відчуття нового, уміння його розпізнати і виділити під купою колишніх тенденцій і вантажем різноманітних фактів. Важливо знати і досліджувати процеси трансформації середовища діяльності, і характер роботи в них, її проблеми, обмеження і шляхи подолання, розрізняти елементи минулого, сьогодення і майбутнього: їх особливості, ресурсні бази, завдання, наслідки.

Наукова сумлінність ґрунтується, в першу чергу, на глибокому знанні практики, розумінні активних процесів і тенденцій їх зміни, на переході до висновків і узагальнень після вивчення всіх доступних фактів. Вона також передбачає роботу з першоджерелами, чітке відділення авторської думки від використовуваного матеріалу, зростання регулятивної функції внутрішньої мотивації. Втім для забезпечення передбаченої поведінки керованої системи внаслідок управлінського впливу, під час його підготовки та здійснення необхідно ретельно враховувати особливості середовища та об’єкту впливу. Наприклад, стан культури – традиційної, модерної, постмодерної; досвід участі в секторі – державному, бізнесовому або НРО; праці – творчої, конвеєрної або дрібнотоварної; життя на різних фазах соціально-економічного розвитку потребують різних ефективних стимулів та варіантів управління.

Створюючи управлінські композиції, доцільно враховувати типи особистості та її оточення, життєві та робочі ситуації тощо. Так формуються складні моделі управлінського впливу на людей, відносини та процеси в постсучасному світі. Тобто якщо модерністські орієнтації у суспільстві з’явилися у вигляді адміністрування, то постмодерні реалізуються як стимулювання. В результаті саме через стимули розкриваються можливості інноваційно-синергетичного регулювання творчості.

В цих умовах зростання невизначеності зовнішнього і внутрішнього господарського середовища, глобалізація і загострення конкурентної боротьби, переорієнтація галузевої структури на прогресивніші, наукоємні технології витіснили на другий план традиційний козир великих диверсифікованих корпорацій (економія на масштабах виробництва). Головними чинниками успіху стали такі якості, як гнучкість, мобільність, сприйнятливість до нововведень, уміння швидко адаптуватися до змін ринкової кон’юнктури [18-25].

Для того щоб підтримувати економічну самостійність держави, проводити економічне забезпечення національної ідеї, потрібно відтворювати можливість і здатність вільної творчості. Саме умови нового етапу НТР сприяють існуванню дрібного і середнього бізнесу як необхідності формування продуктивного середовища господарювання, чинника становлення конкуренції, засобу організації якісної підприємницької мережі. Зрозуміло, не можна заперечувати ролі для країни великих концернів – «великих батальйонів» економіки. Але у всіх промислово розвинених країнах стабільне економічне зростання не даремно супроводжувалося неймовірно швидким розвитком саме цього сектора економіки. Цей феномен отримав назву «підприємницького буму». Так, наприклад, тільки з 1976 по 1986 р. чисельність нових компаній у США збільшилася на 87% (з 376 тис. до 703 тис.), що більш ніж удвічі перевищує зростання ВВП за той же період. Якщо раніше прихильники дрібного бізнесу були для теоретиків стандартними «хлопчиками для биття», то тепер їхні роботи вивчаються наново і доповнюються новими дослідженнями про взаємовплив дрібного і середнього бізнесу та НТР, що виливається в інноваційну регулятивну політику.

Існує безліч форм управління інноваціями на різних рівнях: від корпорацій до держави, в цілому покликаної здійснювати спеціальну інноваційну політику в постсучасних умовах. Як і будь-яка інша регулятивна політика, вона неоднакова в різних країнах, хоча і підпорядкована одній меті – стимулюванню інноваційної активності та розвитку науково-технічного потенціалу.

Місце і роль інноваційної політики в структурі державного регулювання економіки визначаються особливостями інноваційного процесу як об’єкта управління. Він більшою

мірою, ніж інші елементи НТП, пов'язаний з товарно-грошовими відносинами, що опосередковують усі стадії його реалізації. Ця обставина цілком переконливо виявляється в умовах регульованої ринкової економіки капіталістичних країн. Основна маса інноваційних процесів реалізується тут приватними компаніями різного рівня і масштабу, і такі процеси виступають, зрозуміло, не як самостійна мета, а як засіб кращого вирішення виробничих і комерційних завдань компанії, що добивається високої прибутковості. У цих обставинах інновація спочатку націлена на практичний комерційний результат. Сама ідея, що дає їй поштовх, має меркантильний зміст: це вже не результат «чистої науки», отриманий університетським ученим у вільному, нічим не обмеженому творчому пошуку. У практичній спрямованості інноваційної ідеї і полягає її приваблива сила для капіталістичних компаній.

Пристаючи до розробки і здійснення цих ідей, компанії, зрозуміло, повинні починати з авансування грошового капіталу. Специфіка полягає в тому, що такі вливання пов'язані з підвищеною загрозою їх втрати: інновації носять ризиковий характер. Вірогідність успіху втілення ідеї в новому продукті досягає тільки 8,7%; з кожних 12 оригінальних ідей тільки одна доходить до останньої стадії масового виробництва і масових продажів. Американський фахівець у сфері інновацій Твісс відзначає, що комерційний успіх досягається лише в 10% початих проєктів, отже, рівень невдачі можна оцінити в 90%. Це пов'язано з величезним комерційним ризиком. Лише десята частина масштабних технічних проєктів, що інвестуються, виявляється достатньо рентабельною. Таким чином, венчурний фонд приймає на себе цей ризик, страхуючи свого інноваційного партнера у складі загального бізнесу. Інноваційний же фонд ділить цей ризик між численними партнерами пропорційно вкладу кожного з них, звільняючи при цьому фірму-інноватора. Венчурні інвестиційні організації повинні мати вичерпну інформацію про всі напрями інноваційної діяльності, глибоко знати товарні ринки, мати зв'язки з компетентними менеджерами інших галузей. Інакше не можливо оцінити ступінь господарського ризику в кожному з проєктів, що інвестуються.

У цій ситуації вирішальним стимулом можуть стати причини зовнішнього характеру, зокрема, обумовлені відповідними заходами економічної політики держави. Державна інноваційна політика в промислово розвинених країнах націлена на створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів і є, очевидно, сполучною ланкою між сферою «чистої» (академічної) науки і завданнями виробництва. Загалом роль держави у сфері підтримки інновацій виявляється шляхом:

- сприяння розвитку науки, зокрема прикладної, і підготовці наукових та інженерних кадрів (основне джерело інноваційних ідей);
- існування в рамках більшості урядових відомств різноманітних програм, направлених на підвищення інноваційної активності бізнесу;
- забезпечення початкового попиту у вигляді державних замовлень, переважно у формі контрактів;
- створення і підтримка функціональності середовища інновацій шляхом використання фіскальних та інших інструментів державного регулювання;
- посередництва при формуванні продуктивної взаємодії академічної і прикладної науки, взаємовідношення і кооперації різних галузей науки і сфер культури.

Реальна наука і культура цивілізації не в змозі обмежитися певним етнічним ареалом. Особистісні начала зчеплені з універсальними імперативами людства. Якщо викорчувувати в будь-якій нації особистісні начала (що є позанаціональні), то зникнуть і найкращі риси нації.

Заходи держави в сфері регулювання інновацій можна розділити на прямі й непрямі. Співвідношення їх визначається економічною ситуацією в країні і вибраною у зв'язку з цим концепцією державного регулювання – з натиском на ринок або на централізовану дію. Як правило, в період економічного спаду переважає «кейнсіанський» підхід до

державної економічної політики, що припускає надзвичайно активне втручання держави в економічне життя суспільства. В період підйому економіки бере гору господарська філософія консерватизму, що віддає перевагу грі ринкових сил.

На сьогодні фахівці за ступенем активності втручання держави в економіку виділяють три групи країн: у першій панувала концепція необхідності активного втручання держави в управління економікою (Японія і Франція); друга характеризується активним натиском на ринкові відносини (США, Велика Британія); третя дотримується «проміжного» варіанту в економічній, у тому числі й інноваційній, політиці: державне регулювання поєднується з низьким ступенем централізації державного апарату, використовуються непрямі методи дії при розвиненій системі узгодження інтересів уряду і бізнесу.

Прямі методи державного регулювання інноваційних процесів в основному мають вигляд адміністративного і проектного регулювання. Адміністративне регулювання виявляється у формі прямого дотаційного фінансування, здійснюваного відповідно до спеціальних законів, що приймаються з метою безпосереднього сприяння інноваціям. Наприклад, у США в 1980 р. було ухвалено закон Стівенсона-Вайдпера «Про технологічні нововведення», що передбачає заходи стимулювання промислових інновацій; створення для їх вивчення і стимулювання спеціальних організацій у рамках апарату виконавчої влади; сприяння в обміні науковим і технічним персоналом між університетами, промисловістю і федеральними лабораторіями; заохочення приватних осіб і корпорацій, що роблять чималий вклад у розвиток науки і техніки. Яскравим прикладом дотаційного урядового фінансування може слугувати відкриття у США в 1985 р. інституту промислової технології при університеті Мічигану. На організацію цього інституту місцева і федеральна влада виділила 17 млн дол. Основне його завдання – розробка і дослідна експлуатація гнучких інтегрованих виробничих систем та інших засобів автоматизації виробництва. Всього з 133 млрд дол., що їх витратили США на НДДКР у 1988 р., на долю федерального уряду припала майже половина – 49,3%.

Проектне регулювання інновацій передбачає контрактне фінансування останніх за допомогою державних цільових програм підтримки нововведень, зокрема в малих наукоємних фірмах; створюється система державних контрактів на придбання тих чи інших товарів і послуг, фірмам надаються кредитні пільги для здійснення нововведень і так далі. Контрактне фінансування є одним із елементів, поширених нині у системі контрактних відносин-договорів між замовниками і підрядниками (в даному випадку держава виступає в ролі замовника-споживача, а фірма-виконавець є підрядником). У договорі передбачаються терміни завершення робіт, конкретний розподіл праці між виконавцями, характер матеріальної винагороди, а також чітко прописані взаємні зобов'язання й економічні санкції. У США цим способом фінансується 77% федеральних витрат на технологічні інновації.

Особливе місце в системі «прямих» заходів з регулятивного впливу держави на інноваційний бізнес займають заходи, які стимулюють кооперацію промислових корпорацій і кооперацію університетів з промисловістю. Друга форма викликана, з одного боку, необхідністю довести передові наукові ідеї до стадії їх комерційної реалізації, з іншого – потребою створити умови для зацікавленості промисловості у фінансуванні академічних досліджень. У цьому напрямі державної інноваційної політики виразно проявляється її перспективна спрямованість, зацікавленість у науковій новизні промислових інновацій, що нерідко є вторинним при реалізації інтересів промислових компаній, які вирішують у першу чергу виробничі та комерційні завдання.

Ринок, як відомо, не дає ефекту в ситуаціях, коли є потреба в здійсненні великих інвестиційних проектів з тривалими термінами окупності, високим ступенем ризиків, невизначеністю щодо майбутнього прибутку. Створення консорціумів, інженерних центрів, наукових і технологічних парків та інших перспективних формувань, що успішно реалізують складні інноваційні ідеї, – наочний приклад ефективності державної

підтримки таких ідей, завдяки якій різні організації не тільки усвідомлюють необхідність спільної реалізації інноваційного циклу, а й реально відчують переваги спільної роботи.

Перша спільна програма – «промислово-університетські кооперативні дослідницькі центри» – реалізується з 1973 р. Вона передбачає створення кооперативних університетсько-промислових центрів на базі розробки і реалізації масштабної дослідницької програми, в якій беруть участь декілька промислових фірм і один університет.

Друга програма розпочата в 1978 р. і направлена на організацію кооперації промисловості з університетами у виконанні дослідницьких проектів, що фінансуються ННФ у сферах, які цікавлять уряд. Партнерам по спільній дослідницькій роботі ННФ надає субсидії.

Завдання третьої програми – надавати фінансову допомогу окремим особам або фірмам у сфері дрібного бізнесу, які зобов'язуються протягом півроку провести дослідження якої-небудь наукової ідеї.

Мета четвертої програми полягає в розвитку фундаментальних знань про процес технологічних нововведень і оцінку механізму підтримки спільних досліджень промисловості й університетів.

Непрямі методи, що використовуються в державній інноваційній політиці, націлені, як правило, на стимулювання самих інноваційних процесів і водночас – на створення сприятливого загальногосподарського і соціально-політичного клімату для новаторської діяльності. Підприємці реалізують інноваційні процеси з метою отримання більшого прибутку. Схильність до підприємництва взагалі й інноваційного зокрема регулюється рівнем оподаткування прибутку. Ілюструючи цю думку, угорський економіст Б. Санто наводить таку залежність, що враховується Міністерством промисловості Швеції: «Якщо розмір податку на прибуток варіюється між 0 і 25%, то він майже не впливає на нові підприємницькі ініціативи, проте якщо податок починає перевищувати 25%, то схильність до підприємництва швидко зменшується, якщо ж податок досягає 50% прибутку, то схильність до інновацій і пов'язаних з ними капвкладень практично зникає».

Важливість цього інструменту державного регулювання усвідомлюється практично у всіх промислово розвинених країнах, і кожна з них прагне знайти свою оптимальну модель оподаткування прибутку. У США система податкових пільг на інноваційну діяльність існує з 1981 р. Податкова знижка припускає можливість вирахування подібних цільових витрат, пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю платника податків, з суми оподаткованого доходу. До 1985 р. вона становила 25%, пізніше – 20%. Підраховано, що в цілому амортизаційні та податкові пільги покривають у середньому в США від 10 до 20% загальної суми витрат на інноваційний цикл.

При всьому різноманітті форм і прийомів стимулювання інноваційної діяльності з боку державних органів у всіх промислово розвинених країнах простежується, проте, дещо загальне, що дозволяє виділити інноваційну політику як специфічний елемент системи державного регулювання. Так, наголошується узгодженість інноваційної політики зі всіма видами державної економічної політики взагалі. Це виявляється у використанні єдиних економічних інструментів державної дії, що відповідають обраному економічному курсу.

Природною властивістю інноваційної політики є також широта дії: вона націлюється на пропозицію інноваційних ідей, ініціює початковий попит на результати інноваційних процесів, сприяє залученню в інноваційний бізнес фінансово-кредитних засобів та інформаційних ресурсів, створює сприятливий для інновацій економічний і політичний клімат. Нарешті, загальна межа інноваційної політики – облік особливостей інноваційного процесу: його циклічності, розподіленої на етапи, імовірного характеру, високого ступеня ризику. Венчурні підприємства локалізуються спочатку в бізнес-інкубаторах, технополісах, технопарках і т. д. Але з часом вони не обмежуються відповідними територіями в своєму впливі.

Національні орієнтири інноваційної політики виявляються в конкретних моделях, використовуваних різними країнами. Наприклад, американська модель відрізняється найповнішою автономією підприємництва. Японська модель також передбачає створення технологічного пріоритету, але при цьому натиск робиться на конкретні технології. На державному рівні визначаються технологічні переваги, які повинні бути досягнуті, і стимулюється їх розвиток для того, щоб потім переводити на нові технології все народне господарство.

Узгоджена державами-членами ЄС інноваційна політика знаходить логічне завершення у виробленні координаційних заходів, що стимулюють інноваційний бізнес на рівні співтовариства в цілому. До їх числа можна віднести ухвалення в 1985 р. Радою ЄС регламенту про «європейське об'єднання за економічними інтересами». Регламент звільняє підприємства від дії національних законів, підпорядковуючи їх єдиним правилам співтовариства і створюючи таким чином сприятливі умови для зміцнення господарських і науково-технічних зв'язків між ними.

Ухвалення плану «розвитку міжнародної інфраструктури нововведень і передачі технологій», що діє з кінця 1985 р., – ще один приклад координації у сфері інноваційної політики країн ЄС. Основною метою цього документа є прискорення і спрощення процесів втілення результатів наукових досліджень у готових продуктах на національному і наднаціональному рівні, а також сприяння розповсюдженню інновацій у співтоваристві. Один із розділів плану – кооперація між країнами в сфері інновацій – передбачає створення «консультаційних служб з передачі технологій і управління інноваціями» – специфічної інфраструктури з упровадження нововведень на регіональному рівні. Другий розділ документа присвячений координації національних інноваційних зусиль з метою підвищення їх ефективності й уникнення дублювання робіт у масштабах ЄС. Питання створення в ЄС системи передачі інформації щодо нововведень і технологій розроблені в третьому розділі плану, що передбачає вдосконалення патентної системи, уніфікацію технічних стандартів. Четвертий розділ охоплює заходи з підвищення інноваційного потенціалу менш розвинених країн співтовариства. З 1988 р. діє програма «Велью», орієнтована на розповсюдження і використання в ЄС результатів НДДКР.

Аналіз усієї наявної практики показує, що форма соціальної творчості має свої (більш поверхневі) форми організації господарювання і власності, забезпечує соціальний каркас держави і пошукову спрямованість підприємницького середовища. У подібних випадках характер перетворених форм – це не стільки мимовільна «видимість», скільки внутрішня форма видимості, її досить стійке ядро, що відтворює і себе, і всю структуру соціальних відносин. Управління інноваційними формами, окрім вузько економічних питань (важливих і самих по собі), дозволяє виходити на ідеологічний, загальнокультурний рівні.

Отже, сегментація сьогодні дозволяє орієнтуватись при прийнятті управлінських рішень не на невідомий «ринок», а на конкретну групу споживачів. Але, звісно, не варто доводити це до абсурду в спробах деталізації за не істотною ознакою; відсутні окремі принципи управління «для шатенів, блондинів і брюнетів», «для карооких і блакитнооких», «для тваринництва та рослинництва» тощо (проте, звичайно, існують відмінності в організації виробництва в тваринництві та рослинництві). Реакції на стимули відрізняються не за тим, у якій галузі люди працюють, а залежно від того, які в них трудові функції, досвід, бажання та схильності. Необхідно враховувати, наскільки цінною є їхня робота, унікальними – знання й здібності, різноманітним – досвід.

Роль праці в житті, світогляді людини змінюється. Спроби ж надмірної абсолютизації праці як простого витрачання мускульної енергії, виконавської діяльності – залишки підходів модерну, рудименти часів до науково-технічної революції. Відтак спроби ігнорування цих трансформацій та орієнтації на модель «людини економічної» зі зведенням інструментарію управління науковою творчістю до економічної організації трудових відносин можуть нести загрозу посилення тенденцій дезінтеграції суспільства та протистояння соціальних груп. Навпаки, використання на практиці управління потенціалу

соціокультурної організації дозволяє активніше застосовувати наявні резерви розвитку наукової творчості. Втім, якщо інституції імітаційної демократії не вирішать завдань модернізації країни та економіки, суспільство почне шукати вихід в авторитаризмі або використанні його елементів.

1. Чухно А. А. Нова економічна політика (теоретико-методологічні засади) // Економіка України. – 2005. – №6. – С. 4-10.
2. Сайт о нанотехнологиях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nanonewsnet.ru/articles/2009/georgii-malinetskii-doclad.
3. Основи стійкого розвитку / За заг. ред. Л. Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2005. – 654 с.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. К.: Парламентське видавництво, 2009. – 628 с.
5. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) шляхом європейської інтеграції. К., 2005. – 93 с.
6. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки / За ред. О. С. Власюка. – К.: НІСД, 2006. – 576 с.
7. Стратегічні виклики XXI ст. суспільству та економіці України в трьох томах / За ред. В. М. Гейця та ін. – Т. 1. Економіка знань – модернізаційний проект України. – К.: Фенікс, 2007. – 544 с.
8. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В. М. Гейця, А. Ш. Даниленка, М. Г. Жулинського, Е. М. Лібанової, О. С. Онищенко. К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
9. Hutton W., Giddens A. Global Capitalism. N.-Y.: The New Press, 1999. – 250 p.
10. Beck Th. SMEs, Growth, and Poverty: Cross-Country Evidence // Journal of Economic Growth. – 2005. – № 10. – P.199-229.
11. Beck U., Giddens A., Lash S. Reflexive Modernisation: Politics, Traditions and Aesthetics in the Modern Social Order. Cambridge.: Polity Press, 1994.
12. Alkaly R. The New Economy. Farrar, Straus and Giroux. NY, 2003. – 313 p.
13. Шедяков В.Є. Психологія організації наукової творчості // Соціальна психологія. – 2010. – №3 (41). – С.19-28.
14. Шедяков В. Е. Укрепление социальной справедливости и развитие творчества // Научно-технический прогресс и научное творчество: Тез. Всесоюз. чт. памяти акад. Б. М. Кедрова. Ч.2.-Свердловск, 1988. – С. 76-80.
15. Шедяков В. Е. Стимулирование творчества и стимулирование творчеством // Философские и социальные проблемы гуманизации науки, техники и инженерного образования: Тез. Всесоюз. науч. Конф. Сумы, 1990. – С. 100-101.
16. Шедяков В. Е. Стимулирование деятельности творческой и трудовой: диалектика общего и особенного // Социально-философские и методологические проблемы духовного производства: Тез. Респ. науч. конф.– Ч.2. – Ульяновск, 1990. – С. 16-18.
17. Шедяков В. Е. К характеристике основных элементов механизма экономического стимулирования творческого труда // Вестн. Харьк.ун-та. – 1990.– №348. – С. 86-92.
18. Шедяков В. Е. Инновационное управление // Бизнес Информ. – 2002. – № 7–8. – С. 3-6.
19. Lazarenko V., Shedyakov V. Scientific-Intellectual Potential and Modernization of IR: Post-Soviet Conclusions & Perspectives // Current Research in Industrial Relations: Official Proceedings of the 10th AIRAANZ Conference. Australia: Perth, 1996. – P.265269.
20. Lazarenko V., Shedyakov V. Scientific-Intellectual Potential and Transformation of Industrial Relations in Ukraine // Communication Abstracts tracks 1-5: International Industrial Relations Association 10th World Congress. – USA: Washington, DC, 1995. – D.10.
21. Шедяков В. Е. Евразийский разлом: парадоксы постмодернизации (журнальный вариант доклада на Сессии 333 «Европа на пороге 2000 года» Зальцбургского Семинара) // Бизнес Информ. – 1996. – №10. – С. 3-9; №11. – С. 7-9.
22. Иванов И. А. Инновационный менеджмент. – Ростов н/Д.: БАРО-ПРЕСС, 2001. – 288 с.
23. Стюарт Т. А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций. – М.: Поколение,

2007. – 368 с. **24.** Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с. **25.**
Тупик И., Фильчаков И. Управление интеллектуальным капиталом // Менеджер по персоналу. – 2008. – №10. – С. 22-30.